

O B S A H

Uvedení do vývoje literatury doby husitské (J. Hrabák)	5
Obecné zásady ediční a poučení o češtině 15. století (J. Daňhelka)	31
Obsah jazykových i věcných vysvětlivek a edičních poznámek	42

I. HUSOVI PŘEDCHŮDCI

Husovi předchůdci	47
Vyprávění o Miličovi od Matěje z Janova	47
Jan Milič z Kroměříže	52
České modlitby	52
(Modlitba o božím těle)	52
(Modlitba k nejsvětější Trojici)	54
Knížka o Antikristu	55
Matěj z Janova	62
Pravidla Starého a Nového zákona	63
(Z předmluvy)	63
(O kněžské hrabivosti)	65
Konrád Waldhauser	67
Postila studentů svaté pražské university	67
(Druhá neděle po velikonocích)	67
Vojtěch Raňků z Ježova, Mistrům pražské university	72
Jan z Mýta, Promluva při bakalářské determinaci Jana Husi	75
Štěpán z Kolína, Varování před odpustky z kázání „Opatrně choďte“	80
Poznámky ediční	84

II. OBDOBÍ BOJOVNÉHO HUSITSTVÍ

Jan Hus	93
Promluva při determinaci Václava ze Sušice	94
Betlémská kázání	99
(Kázání na druhou neděli po Zjevení páně)	99

(O škodlivosti opilství)	102
(Proti přepychu v šatstvu a v účesech)	104
Proslov při nastoupení v úřad rektora	105
Kázání k výročnímu dni úmrtí Karla IV.	110
Kvodlibet	113
(Z úvodu)	114
(Uvedení mistra Křišťana z Prachatic)	115
(Uvedení mistra Ctibora z Velvar)	116
(Uvedení mistra Jakoubka ze Stříbra)	117
(Ze závěrečného projevu)	118
O šesti bludiech	119
(Úvod)	119
Kapitula čtvrtá	120
Výpověď Ondřeje z Brodu a Husova odpověď	123
Knížky o svatokupectví	125
Kapitola 7	126
Dcerka	138
Kapitula třetíe	138
Výklad Viery, Desatera a Pátere	141
(Co je víra)	141
(Svěcení neděle)	146
O církvi	150
(O těle a o hlavě církve)	150
(Proti slepé poslušnosti)	153
Postila	159
(Úvod)	160
Neděle sedmá po Kristovu narození	161
Neděle na masopust	167
O postačiteľnosti zákona Kristova	175
Prohlášení o člancích Pálčových	177
Listy	180
(Pražskému arcibiskupovi Zbyňkovi z Hazmburka)	180
(Polskému králi Vladislavovi)	181
(Papeži Janovi XXIII.)	183
(Pražanům)	185
(Profesoru vídeňské university Janu Sywortovi)	189
(Prohlášení o cestě na koncil)	190
(Mistru Martinovi z Volyně)	191
(Přátelům před odchodem do Kostnice)	192
(Přátelům a stoupencům v Čechách)	193
(Přátelům v Čechách)	194
(Věrným Čechům)	196

(Universitě pražské)	197
(Poslední prohlášení koncilu)	198
(Přátelům v Čechách na rozloučenou)	199
Poznámky ediční	200
Traktáty a kázání Husových stoupců i odpůrců.	210
Jeroným Pražský, Řeč k chvále svobodných umění	211
O zpívání lidu	220
Štěpán Pálec, O církvi	221
Štěpán z Dolan, Listy husitům	226
Jakoubek ze Stříbra	231
Překlad Viklefova Dialogu	232
Kázání na paměť nových mučedníků	234
Výklad na Zjevení.	239
Poznámky ediční	244
Píseň	256
Píseň časová	257
(O kněžích svatokupcích) – Ke cti, k chvále napřed buoží	259
Ten rád máme znamenati	265
Musí býti ohlášeno	268
Antikrista tupiti	270
(Z agitačních písní let 1412-1413) – Němci jsou zúfalí.	272
Ó svolanie konstanské	273
Tvorče milý, zžel se tobě	275
(Bekyně) – Slyšte ještě, bratříe milí	279
(Viklefice) – Stala se jest příhoda	281
Všichni poslúchajte	283
Již se raduj, cierkev svatá	290
(Bydžovští ševci) – A ševciť jsou zúfalí	293
Nuž, vy ševci viery nové	295
Píseň duchovní	297
V náději boží mistr Hus Jan	299
Nuž, křesťané viery pravé	300
Slychal-li kto od počátka.	302
Radujme se dočekavše	307
Hlásný, vuolaj bez přestání.	309
Věrní křesťané, silně doufajte	312

Kristovof jest ustavenie	313
Chvalmež boha vždy dobrého	315
Zpievaj jazyk.	319
Píseň válečná	320
Slyšte, rytieři boží.	320
Povstaň, povstaň, Veliké Město pražské	322
Ktož jsú boží bojovníci	324
Dietky, v hromadu se senděme	325
Píseň historická	326
Dietky, bohu zpívejme	327
(O zajetí Zikmunda Korybuta) – Z dobrého jména Čechové	327
Poznámky ediční	332
Mluvní skladby veršované	342
Básně Budyšínského rukopisu.	342
(Žaloba Koruny české).	343
Porok Koruny české.	352
(Hádání Prahy s Kutnou Horou)	359
Protihusitské skladby	380
(Úlomky rýmované kroniky) – Ale oni na Beránku.	381
Slyšte všickni, staří i vy, děti	383
(Zbarvení mnichové) – Vlka poznáš podle srsti	388
(Václav, Havel a Tábor)	391
Vavřinec z Březové, Píseň o vítězství u Domažlic	396
Poznámky ediční	412
Próza politická	416
Satiry a invektivy.	416
Pašije šlapanických loupežníků	417
Viklefská mše.	422
Poslání městu Praze	423
Ondřej z Brodu, O vzniku husitství	428
Katolická invektiva proti Zikmundovi	435
Invektiva proti husitům	439
Politické manifesty a listy	442
Provolání shromážděných na hoře Bzí	442
Manifesty města Prahy	444
(Manifest Pražanů z dubna 1420)	444

(Latinský manifest do Benátek)	446
Žižkovy listy	448
(Svazu plzeňskému)	448
(Výzva do pole)	449
(Svolání sjezdu do Německého Brodu)	450
Latinský husitský manifest z roku 1431	451
Veřejné napomenutí Prokopa z Plzně	460
Politické listy	463
(List krále Zikmunda Oldřichovi z Rožmberka)	463
(List Oldřicha z Rožmberka králi Zikmundovi)	465
(Latinský list Prokopa Holého)	466
Poznámky ediční	467
Próza historická a vojenská	472
Noviny	472
Noviny z Kostnice	473
Noviny o kacířství na Kozím Hrádku	473
Noviny o bitvě u Domažlic	475
Plzeňští do Basileje o Lipanech	476
Relace	477
O vzniku táborství	478
O smrti kněze Jana z Želiva	481
Kroniky	486
Petr z Mladoňovic, Pašije mistra Jana Husi	486
Petr z Mladoňovic, Pašije o mistru Jeronýmovi Pražském	490
Vavřinec z Březové, Husitská kronika	494
O kázání kněze Jana	495
(O počátcích Tábora)	495
(Bitva pod Vyšehradem)	499
Literatura vojenská	502
Vojenský řád Žižkův	502
Žižkovo tažení do Uher	507
Upravený řád Jana Hájka z Hodětína	511
Poznámky ediční	517
Seznam zkratk	523
Seznam vyobrazení	525
Barevné přílohy	528
Obsah	529

OBSAH

III. OBDOBÍ OD LET TŘICÁTÝCH DO KONCE ŠEDESÁTÝCH

Petr Chelčický	7
O boji duchovním	8
O trojím lidu	13
Postila	22
Neděle prvá po svaté Trojici	22
Jiná řeč o šelmě a obrazu jejiem	31
Siet viery	34
(Co je síť víry)	34
(O rotách ve společnosti)	38
(O šlechtě)	45
(O měšťanech)	46
Poznámky ediční	53
 Literatura traktátová	 56
Mikuláš z Pelhřimova (Biskupec), Táborská obrana	56
Obrana táborských	60
Petr Payne, Řeč ke králi Zikmundovi	63
Jan Rokycana	66
Výklad na Lukášovo evangelium	67
Výklad na Janovo evangelium	71
Martin Lupáč, List knězi Zacheovi	73
Jan z Příbramě, Proti usnesením táborské synody	76
Václav z Krumlova, O znameních kacířů	78
Poznámky ediční	80
 Skladby veršované	 83
Píseň	84

Píseň o Rokycanovi a jeho sektářích	85
(Píseň o Srlínovi)	92
Píseň o králi Vladislavu Varnenčíkovi	92
(Píseň o legátu Karvajalovi)	95
Mluvní skladby veršované	103
Prokop, písař novoměstský, Nová kronika	104
(Z volební agitace roku 1457)	106
(Král Přemysl Otakar a Závaše)	107
(O válce s Uhry)	113
(Závěr Rady otce synovi z Muzejního rukopisu)	117
Rozmlouvání člověka se Smrtí	118
Poznámky ediční	126

Próza publicistická a politická 131

Próza publicistická	131
Jan Papoušek ze Soběslavě, Stížnosti o neklidu v Čechách	132
Krátké sebrání z kronik českých k výstraze věrných Čechův	136
Zápis Alexandra Velikého Slovanům	140
Šprochy vagovské a odpověď na ně	141
Třinácte šprochuov vagovských	142
Odpověď na šprochy. Třinácte nešprochův vagovských	142
Hilarius Litoměřický, Traktát k panu Janovi z Rožmberka	144
Politické manifesty	149
Poslání Hradeckým, Orebským a Pardubským	149
Řehoř z Heimburka	154
Kladský manifest	154
Obrana krále Jiřího	156
Politická memoranda	160
Vaněk Valečovský z Kněžmosta, Proti panování kněžskému	160
Hilarius Litoměřický, List králi Jiřímu	166
Jošt z Rožmberka, List královně Johaně	172
Antonio Marini, Rada králi Jiřímu o zlepšení kupectví v Čechách	175
(Úvod)	175
(O zlepšení obchodu)	177
Pavel Židek, Jiří správovna	179
(O úpadku obchodu a řemesel)	180
(Řemeslníci)	181
(Podmínky míru v zemi)	182
(Laskavost k chudým)	184
(O večeři)	185

(Vysedání do noci)	185
(Spaní).	186
(Lucemburkové)	186
Poznámky ediční	191
Listy	198
Listy politické	198
(Opovědný list Jiřího z Poděbrad Oldřichovi z Rožmberka) .	198
(Opovědný list Zdeňka ze Šternberka Jiřímu z Poděbrad) .	200
(Utrhačný list Zdeňka ze Šternberka Viktorínovi Minsterber-	
skému).	203
(List krále Jiřího rádcům krále Matyáše Korvína)	208
(List Prokopa z Rabštejna Oldřichovi z Rožmberka)	210
(List Ctibora Tovačovského z Cimburka Tasovi z Boskovic). .	215
Soukromá korespondence.	219
(Přímluva Jana Jiskry z Brandýsa u Domažlických)	219
(O manželské rozepři Zdeňka ze Šternberka)	220
(O loveckých a jiných zábavách)	221
(Z rožmberského soukromí)	224
(Z listů paní Perchty z Rožmberka)	226
(Z listů Anežky z Rožmberka)	231
(O drobných hospodářských záležitostech)	233
Poznámky ediční	234
Próza historická	240
Relace o poselství do Říma 1447	240
Relace o poselství do Říma 1462	243
Tragédie Ondřeje Puklice.	250
Mikuláš z Pelhřimova (Biskupec), Táborská kronika	257
Staré letopisy české	264
(Spor odpustkový v Praze 1412).	265
(O Žižkovi a Hradci).	267
(Spanilá jízda do Míšně 1429-1430)	270
(Bitva u Domažlic)	272
(Události z podzimu 1436)	273
O zlezení Vyšehradu a vskočení na Nové Město a do Starého	
Města	274
(Smrt Ladislava Pohrobka).	276

681	(Volba Jiřího z Poděbrad)	277
683	Český král byl u pokoji	278
681	(Tažení k Třebíči)	279
101	(O papeži)	280
	By byl král Jiří na první knížata a krále české se rozpomínal.	281
	(Smrt Rokycanova)	283
601	(Smrt krále Jiřího)	283
	O smetání konšeluov – o bouřce pražské	283
601	Kronika starého pražského kolegiáta.	287
601	Kronika Bartoška z Drahyne.	289
100	Prokop, písař novoměstský, Latinská kronika	292
	Poznámky ediční	294

Próza cestopisná 315

	Martin Křivoústý, Cesta do Jeruzaléma	315
	(V Brindisi a Lecce)	316
	Deník panoše Jaroslava	317
	(Cesta za králem Ludvíkem XI.)	317
	Paměti Šaškovy.	319
	(České rytířství v Bruselu)	320
	(V Londýně)	322
	(V Bretoňsku)	324
	(Burgos v Kastilii)	325
	(U benátského dóžete)	327
	Poznámky ediční	328

Próza zábavná. 330

	Olomoucké povídky	330
	O jednom rytieři rozprávka	331
	O jednom rytieři jménem Juliánovi	331
	O jedné babě čarodějně, jenž bieše horšie než črt	333
	Valter a Grizelda	334
	Rudolf a Brizelda	342
	Ctibor Tovačovský z Cimburka, Hádání Pravdy a Lži	351
	(Druhá předmluva)	352
	(Pýcha a její sestry)	354
	(Závěr)	366
	Kronika velmi pěkná o Janu Žižkovi	368
	Poznámky ediční	376

IV. LITERATURA ODBORNÁ

Literatura právnická	383
Zakládací listina Betlémské kaple	383
Dekret kutnohorský	388
Jan z Jesenice, Obrana Dekretu kutnohorského	389
Akty ústavní a mezinárodně právní	392
Zápis sněmu čáslavského z r. 1421	393
List mírný českých stavů	397
Návrh světové mírové organizace	399
Česká listina	409
Královské prominutí vin Mikuláši z Husi	409
Listina Stibora ze Stibořic	410
Privilegium Kutné Hoře	411
Privilegium krále Jiřího pro město Slaný	413
Městské právo	415
Práva soběslavská a staropražská	415
Soběslavská práva	416
Staropražská práva	418
Žilinská kniha	421
Prokop, písař novoměstský, Kancelářská rukověť	423
Horní právo	428
Práva královská horníkuov	428
První kniha	428
Čtvrtá kniha	431
Poznámky ediční	436
Vývoj českého překladu bible	445
Evangeliaře	446
(Symboly evangelistů)	447
(Smrt Jana Křtitele)	448
(Podobenství o rozsévači)	449
(Chvála lásky)	450
Žaltáře	451
Žalm 1	451
Žalm 50	452
Žalm 98	452
Žalm 129	453
Čtveroevangelium	453

(Kázání na hoře)	454
(Narození a dětství Ježíšovo)	456
Bible	459
(Prolog ke Genesi).	459
(Stvoření světa).	461
(O Samsonovi)	465
(Z knihy Jobovy)	470
(Píseň písní)	474
(Jonášovo proroctví).	478
(Janova pašije)	481
(Pavlovo obrácení)	485
(Nebeský Jeruzalém)	486
Poznámky ediční	488
Filologie a rétorika	519
O českém pravopise. – Abeceda	519
O českém pravopise	519
Jan Hus, Abeceda.	522
O překladu bible	523
Prokop, písař novoměstský, Příručka písařské stylistiky	524
Poznámky ediční	530
Přírodovědná a lékařská literatura.	533
Lucidář	534
Vavřínek z Březové, Snář.	538
(Druhy snů)	539
(Sny o vlasech)	541
(Sny o zvířatech)	542
(Význam snů).	544
Martin z Lenčice, Pranostika pro Oldřicha z Rožmberka	546
Saličetova Ranná lékařství	551
(Z předmluvy)	551
(Chirurgie žeber)	553
(O složení ruky).	555
Rhazesovo Ranné lékařství.	557
O ráně	557
O zatínání žil a cev	560
O dvanácti znameních	562

O púštění	562
Františkán apatékář	565
(O zdraví lidském).	565
Pakostnice nebo dna.	568
Křišťan z Prachatic	570
Knihy o mocech rozličného koření. – Černobýl. Jitrocel. Šalvěje.	570
Zpráva proti šelmovému času	574
(Rady proti moru).	576
Lidské letory	577
(O letorách)	577
Vodokrevnost ta letora.	578
Štěpařství	580
O štěpování stromův.	580
Antonia z Florencie Cesta spravedlivá v alchymiji	582
(Z předmluvy)	582
(Síra – Rozpouštění zlata)	584
(Kámen mudrců)	586
(První přeměna kamene mudrců)	587
Křišťan z Prachatic, Úvod k počítání	588
Jan Šindel, Úvod k tabulkám pohybu planet	591
(Potřeba zvláštních tabulek)	592
Jak poznat dobu pravé konjunkce Slunce a Měsíce a jejich opozice	593
(O působení pohybu planet)	595
Poznámky ediční	597
Poznámka redakce	613
Seznam zkratk	617
Seznam vyobrazení	619
Barevné přílohy.	623
Obsah	625